

Tantárgy neve: Művészettörténet I.	Kódja: NBB_RA937K2	Kreditszáma: 2
A tanóra típusa (ea./szem./gyak./konz.) és száma: ea/2		
Az értékelés módja (kollokvium/gyakorlati jegy/egyéb): kollokvium		
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1.		
Meghirdetés gyakorisága: évente		
Oktatás nyelv (ha nem magyar): magyar		
Előtanulmányi feltételek (ha vannak): -		
Tantárgyleírás		
Oktatási cél: A tantárgy célja, hogy a hallgatók a művészettörténet diszciplína tárgyköreit, módszereit megismerjék, elsajátítsák a műelemzés (interpretáció) szempontjait és megismerjék a művészettörténet alapfogalmait, terminológiáját. A tantárgy oktatásával azt szeretnénk elérni, hogy a kurzus résztvevői a mitológiai, ikonográfiai és építészeti alapfogalmakat használni tudják és önállóan képesek legyenek a műelemzésre, a források között különbséget tudjanak tenni és azokat képesek legyenek felhasználni és beépíteni gondolatmenetükbe. A félév során az őskor, az ókor, az ókeresztény kor és Bizánc művészetének áttekintését valósítjuk meg műelemzéseken és ikonográfiai elemzéseken keresztül, valamint nagy hangsúlyt fektetünk a vizuális emlékezet fejlesztésére, a lexikális tudás bővítésére.		
Kialakítandó / fejlesztendő kompetenciák: A tantárgy épít a középiskolai tanulmányok során megszerzett irodalmi és történelmi ismeretekre. Célja a különböző felkészültségű hallgatók alapismereteinek nivellálása, hiányosságok pótlása, a történetietlen, téves beidegződések feloldása, sematikus frazeológia kiküszöbölése.		
Az oktatás tartalma és tervezett ütemezése:		
Hét	Tananyag	
2022. szeptember 12-16.	Bevezetés, a kurzus tematikájának ismertetése, a művészettörténet tudománya, tárgyköre, módszerei.	
2022. szeptember 19-23.	A művészettörténet segédtudományai, az ikonográfia és az ikonológia. A műelemzés alapjai.	
2022. szeptember 26-30.	Építészeti alapfogalmak. Az emberiség első művészi megnyilatkozásai: az őskori művészet	
2022. október 3-7.	Az egyiptomi vallás alapjai és művészetszemlélete	
2022. október 10-14.	Az Égeikum, Kréta és Mükéné művészete	
2022. október 17-21.	A görög építészet és szobrászat	
2022. október 24-28.	A hellénizmus művészete	
2022. november 1.	Ünnepnap	
2022. november 7-11.	Az etruszk és római művészet	
2022. november 14-18.	A keresztény vallás és ikonográfia kialakulása, az ókeresztény művészet (katakombák)	
2022. november 21-25.	Kiállításlátogatás a Szépművészeti Múzeum egyiptomi és antik gyűjteményében	
2022. november 28 - december 2.	Korai keresztény és bizánci művészet	
2022. december 5-9.	Bizánc festészete és mozaikművészete. Az ikon esztétikája (az ikon funkciója, a képrombolás teológiai problémái). Bizánci és orosz ikonfestészet, képtípusok	
2022. december 12-16.	Vizsgaidőszak	
Oktatásszervezés:		

Kiállításátogatás esetében a hallgatók egyénileg oldják meg az eljutást az adott helyszínre. Az órát minimum 5 fő részvételével tartjuk meg. Az előadások képanyaga (ppt/ formában), tétellista, szakirodalmi lista, képlista és a megadott kötelező szakirodalom felhőben elérhető a hallgatók számára. (A vírushelyzettől függően az óra távolléti oktatási formában valósul meg, google classroom felületén érhetőek el az adott órához kapcsolódó képanyagok, segédanyagok, linkek, az előadást pedig google meet/zoom felületen tartjuk meg.) Az órán való részvétel is erősen ajánlott a vizsga sikeressége érdekében.

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A szóbeli vizsgán az elővizsgán „beugró” a képfelismerés, tehát a megadott képanyagból (lásd lista) három kép felismerése (alkotó megnevezése, cím vagy téma meghatározása, hozzávetőleges datálás) ad lehetőséget arra, hogy a húzott tételt ismertessék. A szóbeli vizsga tételei az előadás anyagán alapulnak és a megadott szakirodalom adhat segítséget a felkészülésben. Az előadások alkalmával a hallgatóknak is aktívan részt kell venniük az előadó által feltett kérdésekre, az új ismeretanyag és az ismétlések során is. Ugyanígy, a hallgató is felteheti kérdéseit, ha kérdés fogalmazódik meg az előadáson elhangzottakkal kapcsolatban. Ha a szóbeli vizsga alkalmával a hallgató nem elégszik meg a kapott érdemjeggyel, javításra van lehetőség. Félév közti számonkérés nincsen. Az elégséges érdemjegy eléréséhez a húzott tétel ismertetése során legalább három műalkotást említeni és elemezni tudni kell. (Amennyiben online módon zajlik a vizsgáztatás, azt a meet/zoom felületén tesszük meg az említett módon, a húzott tétel számát sorsolóprogrammal sorsoljuk.)

- **megszerzett ismeretek értékelési módja:**
a szóbeli vizsga alkalmával az előadásokon megismert szaknyelv, szakszavak használata, a műelemző szempontok elsajátítása, lexikai tudás és összefüggések megértése alapján történik az értékelés
- **évközi tanulmányi követelmények:**
évközben nincsen beadandó dolgozat, feladat, az előadásokon való (aktív) jelenlét elvárt
- **szóbeli vizsga tételsora szakirodalommal:**

1. A művészettörténet tudománya, tárgyköre, módszerei. A művészettörténet segédtudományai, ikonográfia és ikonológia. A műelemzés alapjai
előadás anyaga

2. Építészeti alapfogalmak. Az emberiség első művészi megnyilatkozásai: az őskori művészet
előadás anyaga

3. Az egyiptomi vallás alapjai és művészetszemlélete

előadás anyaga + Hahn István: Istenek és népek, Budapest, 1968. 54–79.

4. Az Égeikum, Kréta és Mükéné művészete

előadás anyaga +

<http://mek.niif.hu/03400/03410/html/5400.html>

<http://mek.niif.hu/03400/03410/html/2884.html>

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=30>

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=83>

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=38>

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?s=Kr%C3%A9ta>

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=17>

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?s=Kn%C3%B3ssos>

<http://mek.oszk.hu/05700/05780/>

5. A görög építészet és szobrászat

előadás anyaga +

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=47>

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=371>

<http://mek.niif.hu/03400/03410/html/6347.html>

<http://mek.niif.hu/03400/03410/html/2884.html>

Elgin-márványok: <http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=388>

6. A hellénizmus művészete

előadás anyaga + Castiglione László: Hellénisztikus művészet, Budapest, 1996. 60–80, 108–114. (pergamoni oltár).

7. Az etruszk és a római művészet

előadás anyaga +

Cornell, T. - Matthews, J.: A római világ atlasza, Helikon, Budapest, 1999. 30–33, 52–53, 85–101, 180–181.

8. A keresztény vallás és ikonográfia alapjai és kialakulása, az ókeresztény művészet (katakombák)

előadás anyaga +

Vanyó László: Az ókeresztény művészet szimbólumai, Budapest, 1988 (2000). (részletek, lásd szkennelve)

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=225>

<http://lexikon.katolikus.hu/K/katakomba.html>

9. Bizánc építészete, festészete és mozaikművészete: Galla Placidia, Ravenna (mozaikdíszítés), Ortodoxok keresztelőkápolnája, Ravenna (mozaik), Ariánusok keresztelőkápolnája, Ravenna (mozaik), S. Vitale, Ravenna, S. Apollinare in Classe, Ravenna, S. Apollinare Nuovo, Ravenna, Wiener Genézis, Dioszkoridész-kódex, Rossanói kódex, Rabula-kódex

előadás anyaga +

Faludy Anikó: Bizánc festészete és mozaikművészete, Budapest, 1982. 22–29.

Lazarev, Viktor: Bizánci festészet. Corvina Kiadó, Budapest, 1979. 39–49, 51–72.

10. Az ikon esztétikája (az ikon funkciója, a képrombolás teológiai problémái). Bizánci és orosz ikonfestészet, képtípusok

előadás anyaga +

Faludy Anikó: Bizánc festészete és mozaikművészete, Budapest, 1982. 19–22.

Ruzsa György: Ikonok könyve. Budapest, 1981. 30–33.

Belting, Hans: Kép és kultusz. Balassi, Budapest, 2000. 149–169.

<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?id=324>

<http://lexikon.katolikus.hu/M/miniatúra.html>

Képek listája (képfelismeréshez):

Őskor: Willendorfi Vénusz (Ausztria)

Kökénydombi Vénusz (Magyarország)

Lausseli Vénusz (Franciaország)

Egyiptom: Edfu, Hórusz-templom

Ré, dombormű, IV. Ramszesz sírjából

Abu-Szimbél, II. Ramszesz temploma

Karnak, Ámon-Ré templomának előudvara, Honszu temploma
 Luxori templom
 Dzsószer fáraó piramisa
 Kheopsz fáraó piramisa és a Nagy Szfínx
 Kephren fáraó szobra
 Nefertiti királynő szobra (vö. Kis Varsó)
 Falfestmény Knumhotep sírjából
 Tutankhamon feleségével, aranyozott falfaragás
 Tutankhamon aranymaszkja és koporsója
 ún. Zöld fej, Memphis
 Macskaszobor, bronz, Szépművészeti Múzeum
Mezopotámia: Istar-kapu, Berlin, Staatliche Museen
 Emberfejű bika, Párizs, Louvre
 Assur-ban-apli oroszlánvadászata Ninivéből
Kréta-Mükéné: Kígyóistennő-szobor, Kréta, Héraklion, Régészeti Múzeum
 Knósszoszi palota épületei, elrendezése (alaprész)
 Knósszoszi palota tróntermének falfestése
 Knósszoszi palota lépcsőháza
 Knósszosz, delfines freskó a királynő megaronjából
 Knósszosz, „Liliomos herceg”, „Bikaugratás”
 Bronz labürosz Messzarából
 Phaisztoszi korong, Héraklion, Régészeti Múzeum
 Bikafej, Knósszosz, Héraklion, Régészeti Múzeum
 Ökölvívó gyermekek Thérából, Athén, Régészeti Múzeum
 Oroszlános kapu, Mükéné
 Agamemnon maszkja
 Nesztór-serleg
 Átreusz sírja Mükénéből
Görög művészet:
 Parthenon oromzatának, frízének (Pheidiasz) szobrászati díszítése
 Korinthusz, Apollón-templom
 Olümpia, Héra-templom
 Paestum, Héra-templom
 Athéni Akropolisz, épületek (Parthenon, Erekhion)
 Borjúvivő, Athén, Akropolisz Múzeum (Jó pásztor)
 Kurosz-szobor Athénből, New York, Metropolitan Museum
 Anavisszoszi kurosz, Athén, Nemzeti Múzeum
 Euthüdikosz - „Duzzogó” kóré
 Dipylon-váza
 Francois-váza
 Exekiasz: Dionüszosz-csésze
 Polükleitosz: A lándzsavívő, Nápoly, Museo Nazionale
 Mürón: Diszkoszvető (római másolat), Róma, Museo della Terme
 Pheidiasz: Pallasz Athéné
 Delphoi kocsihajtó, Delphoi Múzeum
 Zeusz/Poszeidón, Athén, Nemzeti Régészeti Múzeum
 Athéni vörösalakos harangkratér, Szépművészeti Múzeum
 Laokoón-csoport (római másolat), Róma, Vatikáni Múzeum
 Pergamoni-oltár, Berlin, Staatliche Museen
 Szamothrakéi Niké, Párizs, Louvre
 Polüeuktosz: Démoszthenész (római másolat)
 Praxitelész: Hermész a kis Dionüszossal
 Terrakotta lány-szobor Dél-Itáliából, Szépművészeti Múzeum
 ún. Budapesti táncosnő, Szépművészeti Múzeum
 Táncosnő bronz szoborcskája, New York, Metropolitan Museum

Euthükidész: Antiokhia Tükhéje

Doidalszasz: Kuporgó Aphrodité (római másolat), Párizs, Louvre

Kelta vezér és feleségének öngyilkossága (római másolat)

Menelaosz Patroklosz tetemével (római másolat felhasználásával készült rekonstrukció)

„Milói Vénusz”, Párizs, Louvre

Poszeidón márványszobra Mélosz szigetéről

„Barberini faun”, München, Glyptothek

Boéthosz: Libával birkózó kisfiú (római másolat)

A tövishúzó, Uffizi, Firenze

Részeg öregasszony (római másolat), München, Glyptothek

Kuporgó Aphrodité Rodoszról

ún. Nagy Sándor-mozaik Pompeii-ből, Nápoly, Museo Nazionale

Etruszk művészet: Tarquinia, falfestmények (Vadászok és halászok sírja, Leopárdos sír, Oroszlános síremlék)

Paestum, A bűvár sírja (falfestmény)

Cerveteri, etruszk sírkamra belső része

A capitoliumi nöstényfarkas, Róma, Capitoliumi Múzeum

Az arezzói kiméra

Veii Apolló

Cerveteri házasok szarkofágja

Todi Mars, Vatikáni Múzeum

Római művészet:

Forum Romanum

Pompeii épületei (Vettiusok háza, Forum, Basilica, Terme Stabiane), falfestmények

Pont du Gard, Nîmes

Marcellus színház, Róma

Tibur, kerek szentély

Maison Carrée, Nîmes

Diadalív, Susa

Ara Pacis Augustae, építmény és domborművek

Gemma Augustae

Prima Porta-i Augustus

Boscurealei villa falfestményei

Titus diadalíve, Róma (relief)

Amphiteatrum Flavium (Colosseum), Róma

Hettiusok sírját díszítő relief

Pantheon, Róma

Marcus Aurelius diadalíve

Traianus-oszlop

Baalbek

Pannonia Provincia:

Amphiteatrum, Aquincum

Gorsium

Intercisa

Sopiane, mauzóleum

capitoliumi mozaik, Savaria

Aquincum, Herkules villa

Ókeresztény művészet:

Cella trichora, Pécs

ún. Korsós sírkamra, Pécs

Bűnbeesés-jelenet, Pécs

Coemeterium maius, Róma (freskó)

Három ifjú a tüzes kemencében, Velatio sírkamra, Róma

Az ún. öt szent cubiculum, Callixtus katakomba, Róma

Dura Europos zsinagóga/templom falfestményei (Jó pásztor, Krisztus sírjához járuló három asszony)

Korai keresztény építészet és mozaikművészet:

Sta Constanza, Róma (Traditio legis mozaik)
Galla Placidia, Ravenna (mozaikdíszítés)
Ortodoxok keresztelőkápolnája, Ravenna (mozaik)
Ariánusok keresztelőkápolnája, Ravenna (mozaik)
Hagia Sophia, Konstantinápoly (építészet, mozaikok)
S. Vitale, Ravenna

S. Apollinare in Classe, Ravenna
S. Apollinare Nuovo, Ravenna
Hosziosz David-templom, Thesszaloniki

Miniaturafestészet, kódexek:

Wiener Genezis
Dioszkoridész-kódex
Rossanói kódex
Rabula-kódex
Krisztus ellenségei és a képrombolók, a Hludov psaltérium illusztrációja

Ikonfestészet:

Kijevi iskola: Keresztelő Szt. János, 6. sz. vége
Szíriai iskola: Három férfi az égő kemencében, 7. sz.
Szent Szergiosz és Bakkhosz, 7. sz. (?)
Konstantinápoly iskola: Vlagyimir istenanya, 12. sz. első fele
Novgorodi iskola: Aranyhajú arkangyal, 12. sz.
Novgorodi iskola: A Megváltó nem kézzel alkotott képmása (és hátlapja: A kereszt imádása) 12. sz.
Feofan Grek: Pál apostol és Istenanya
Andrej Rubljov: Krisztus színeváltozása
Andrej Rubljov: Szentháromság
Andrej Rubljov: Az ún. Zvenyigorodi Megváltó

Fogalmak:

oszloprendek jellemzői (lábazat, törzs, fejezet)
bazilika / bazilikális elrendezés
dongaboltozat
peripterosz
portikusz
tümpanon
kurosz, kóré
átrium
megaron
perisztíl udvar
centripetális, centrifugális szerkesztés
orans
loculi, cubiculi
krisztogram
exonarthex-narthex-főhajó-mellékhajó-kereszthajó-apszis
ikonoklázmosz

Kötelező irodalom:

Lásd. a tételsornál, témákra lebontva. A szóbeli vizsgára való felkészülésben segítséget adhatnak a megadott szakirodalmak, amelyek kiegészítik az előadáson elhangzottakat. A szakirodalmi tételek a féléves tematika sorrendjében érdemes elolvasni (azok egymásra épülnek). A megadott, kötelező szakirodalom pdf-ben áll a hallgatók rendelkezésére, amit felhőbe feltöltve, online érnek el.

Ajánlott irodalom:

Siebler, Michael: Római művészet, Bp., Taschen/Vince Kiadó, 2009.
Bieskov, V.: A bizánci esztétika. Bp., 1988.
Székely András: Az ókori Kelet művészete, Bp. 1983. (vonatkozó fejezetek)
Vanyó László: Az ókeresztény művészet szimbólumai, Bp., 2000.

A kurzust teljesítését segítő (kötelező / ajánlott) digitális tananyagok:

lásd a kötelező irodalomnál (online elérhetőséggel együtt)

Szakfelelős: Dr. habil. Lenkey-Tóth Péter egyetemi docens, Dr. Széplaky Gerda egyetemi docens, Dr. habil Ferenczy Zsolt egyetemi docens

Tantárgy felelőse: Dr. Boros Lili, egyetemi docens, Képzőművészeti és Művészetelméleti Intézet

Tantárgy oktatásába bevont oktató: Virág Ágnes, tanársegéd, Képzőművészeti és Művészetelméleti Intézet

Az oktató fogadóóráinak időpontja, jellege, helye és a bejelentkezés módja: hétfő 18-19:30, bejelentkezés szükséges (emailben vagy neptun üzenetben)

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség: email (boros.lili@uni-eszterhazy.hu, neptun-üzenet, facebook-üzenet)

A csoportos online kommunikáció módja és helye: online oktatás esetén google classroom